Кримінальне право**УДК 343.131:351.74****DOI** <https://doi.org/10.5281/zenodo.15384847>

Характеристика ключових функцій прокуратури в системі реалізації кримінального провадження

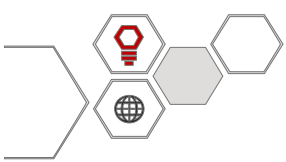
Довгополов Віктор Михайлович

Аспірант ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»,

м. Львів, Україна,

<https://orcid.org/0009-0001-6803-8350>**Прийнято: 02.05.2025 | Опубліковано: 12.05.2025**

***Анотація.** У науковій статті охарактеризовано ключову роль прокуратури в системі реалізації кримінального провадження, що визначена як складова частина механізму забезпечення законності, правопорядку та захисту прав і свобод людини. Встановлено, що сучасна модель прокуратури України зазнає постійного реформування відповідно до європейських правових стандартів, що зумовлює необхідність глибокого теоретико-методологічного аналізу її функцій у кримінальному процесі. Доведено, що прокуратура виконує багатовимірну роль, об'єднуючи у собі функції процесуального керівництва досудовим розслідуванням, підтримання публічного обвинувачення, представництва інтересів держави в суді та нагляду за дотриманням законів органами досудового розслідування. У статті визначено чотири ключові функції прокуратури в контексті кримінального провадження, кожену з яких обґрунтовано як з позицій чинного кримінального процесуального законодавства, так і з урахуванням практики застосування. Особливу увагу приділено аналізу таких параметрів прокурорської діяльності, як законність,*

об'єктивність, процесуальна ефективність і дотримання прав і свобод людини, що охарактеризовано як базові орієнтири правозастосовної практики. Встановлено, що саме ці параметри забезпечують цілісність та гуманність правосуддя. На основі системного підходу обґрунтовано, що прокуратура є не лише елементом обвинувачення, але й гарантом балансу інтересів особи, суспільства та держави в межах кримінального провадження. Визначено мету, об'єкт і завдання дослідження, що дозволяє комплексно осмислити проблематику, виявити напрями вдосконалення прокурорської діяльності та сприяти зміцненню інституційних основ правової держави. Матеріали статті можуть бути корисними як для науковців, так і для практиків у сфері кримінального процесуального права.

Ключові слова: прокуратура; кримінальне провадження; процесуальне керівництво; публічне обвинувачення; нагляд; права людини; законність; об'єктивність; функції прокуратури

Characteristics of the key functions of the prosecutor's office in the system of implementing criminal proceedings

Viktor Dovhopolov

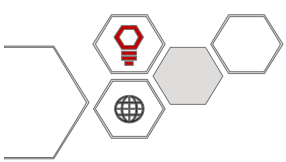
Postgraduate student

Lviv University of Business and Law,

Lviv, Ukraine,

<https://orcid.org/0009-0001-6803-8350>

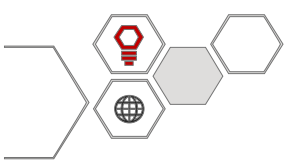
Abstract. *The scientific article describes the key role of the prosecutor's office in the system of criminal proceedings, which is defined as an integral part of the mechanism for ensuring legality, law and order and protecting human rights and freedoms. It is established that the modern model of the prosecutor's office of*

Ukraine is undergoing constant reform in accordance with European legal standards, which necessitates a deep theoretical and methodological analysis of its functions in the criminal process. It is proven that the prosecutor's office performs a multidimensional role, combining the functions of procedural management of pre-trial investigation, support of public prosecution, representation of the interests of the state in court and supervision of compliance with laws by pre-trial investigation bodies. The article identifies four key functions of the prosecutor's office in the context of criminal proceedings, each of which is justified both from the standpoint of current criminal procedural legislation and taking into account the practice of application. Particular attention is paid to the analysis of such parameters of prosecutorial activity as legality, objectivity, procedural efficiency and observance of human rights and freedoms, which are characterized as basic guidelines for law enforcement practice. It has been established that these parameters ensure the integrity and humanity of justice. Based on a systemic approach, it is substantiated that the prosecutor's office is not only an element of prosecution, but also a guarantor of the balance of interests of the individual, society and the state within the framework of criminal proceedings. The goal, object and objectives of the study have been determined, which allows for a comprehensive understanding of the issues, identifying areas for improving prosecutorial activity and contributing to strengthening the institutional foundations of the rule of law. The materials of the article can be useful for both scientists and practitioners in the field of criminal procedural law.

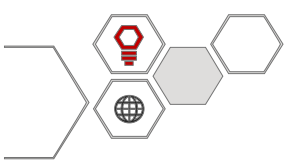
Keywords: *prosecutor's office; criminal proceedings; procedural management; public prosecution; supervision; human rights; legality; objectivity; functions of the prosecutor's office*

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження обумовлюється потребою у підвищенні ефективності кримінального провадження в умовах реформування системи правосуддя в Україні. Сучасне українське суспільство

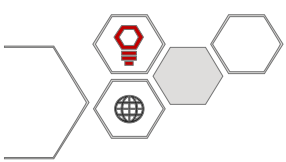

висуває високі вимоги до якості правозастосовної діяльності, зокрема у сфері боротьби зі злочинністю. У цьому контексті прокуратура виступає ключовим суб'єктом, відповідальним за підтримання державного обвинувачення, нагляд за досудовим розслідуванням, дотриманням прав людини та забезпечення принципу законності. У зв'язку з постійною модернізацією правової системи, розбудовою європейського правового простору, підвищується значення ролі прокуратури в реалізації кримінального провадження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення наукових джерел дозволяє стверджувати, що питання ролі прокуратури в системі кримінального провадження досліджується вітчизняними науковцями з різних ракурсів – історико-правового, адміністративного, кримінального та інституційного. Н. Федорович [1] досліджує історичні аспекти нормативного регулювання співучасті у злочині зі спеціальним суб'єктом, акцентуючи увагу на тому, що розвиток інституту співучасті вплинув і на роль прокуратури як суб'єкта, що відповідає за правову оцінку складних форм співучасті у злочинах. У цьому контексті важливо, що діяльність прокурора має забезпечувати всебічне вивчення дій усіх співучасників, включаючи осіб зі спеціальним статусом. П. Васильєв [2] обґрунтовує важливість запровадження стандартів доброчесності в діяльність органів прокуратури як необхідної умови підвищення рівня довіри суспільства до правоохоронної системи. Дотримання етичних стандартів прокурорськими працівниками розглядається автором як засіб формування нової культури правозастосування, що прямо впливає на ефективність кримінального провадження. О. Маслова [3] досліджує гарантії незалежності прокурора як адміністративно-правову категорію, підкреслюючи, що ефективне виконання функцій прокуратури неможливе без реального забезпечення незалежності прокурора в межах кримінального провадження. Авторка доводить, що незалежність є не лише інституційною, але й особистісною категорією, яка гарантує об'єктивність і законність прокурорських рішень.

У праці О. Дудорова [4] аналізується інститут співучасті в контексті проекту нового Кримінального кодексу України, де особливу увагу приділено ролі прокуратури у доведенні наявності об'єднаних злочинних намірів співучасників. Це підсилює актуальність професійної компетентності прокурора як сторони, що несе основний тягар доказування в кримінальному процесі. А. Куйбіда [5] у своєму дослідженні розглядає процесуальний статус прокурора в адміністративному судочинстві, проте паралельно вказує на загальні риси його правового статусу, що є спільними і для кримінального провадження – зокрема, принцип об'єктивності, професійної автономії та процесуальної відповідальності. Ю. Абакумова [6] досліджує питання кримінальної відповідальності співучасників у національному та зарубіжному праві, зазначаючи, що обґрунтоване обвинувачення кожного учасника злочинної діяльності потребує високого рівня правової кваліфікації прокурора. Саме прокурор, на думку авторки, виступає гарантом того, що юридична відповідальність буде диференційованою і законною. М. Криштанович, В. Варцаба, Л. Курносенко та інші [7] розглядають проблематику публічного управління фінансово-економічною безпекою в умовах сучасних викликів, включаючи участь прокуратури як органу, відповідального за правовий захист публічних інтересів. У публікації наголошується, що прокурорська діяльність повинна не лише реагувати на загрози, але й запобігати їм через механізми контролю та координації. Л. Європіна [8] подає загальну характеристику засад прокурорської діяльності, виділяючи її основні напрями: наглядовий, представницький, обвинувачувальний і правозахисний. Водночас авторка наголошує, що баланс між цими функціями забезпечує цілісність правосуддя. Д. Бараненко [9] зазначає, що спеціальний суб'єкт злочину в умовах чинного законодавства України ускладнює процес притягнення до відповідальності, а отже, й вимагає від прокурора високої точності у кваліфікації та формуванні доказової бази. Такі складні правові ситуації демонструють важливість професійної підготовки прокурорів. Д. Великодний [10] аналізує

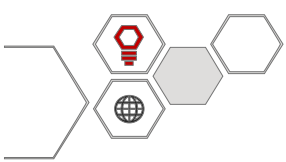

адміністративно-правовий аспект діяльності прокуратури, зокрема її координаційну функцію. Автор підкреслює, що без міжвідомчої взаємодії неможливо забезпечити ефективне кримінальне переслідування й реалізацію інших функцій прокуратури, що повністю узгоджується з вимогами сучасної правозастосовної практики. У дослідженні Д. Д'ячкова [11] обґрунтовано, що реформування прокуратури потребує переосмислення її організаційної моделі та функціонального наповнення. Автор встановлює, що сучасна прокуратура повинна діяти не лише в межах формальної законності, але й з урахуванням принципів справедливості, верховенства права та захисту прав людини.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Залишається низка прогалин щодо комплексного визначення місця та ролі прокуратури в системі реалізації кримінального провадження з урахуванням функціонального, процесуального та правозахисного аспектів. Недостатньо опрацьованими залишаються питання взаємозв'язку між параметрами ефективності прокурорської діяльності, принципами кримінального процесу та актуальними викликами реформування прокуратури. Практична цінність роботи полягає в тому, що запропонований підхід до аналізу функцій і параметрів діяльності прокуратури може бути використаний для удосконалення змісту професійної підготовки прокурорських кадрів, формування методичних рекомендацій для органів правосуддя.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексна характеристика ролі прокуратури в системі реалізації кримінального провадження через призму її функцій, параметрів діяльності та впливу на ефективність кримінального правосуддя. Об'єктом дослідження виступає правовий інститут прокуратури як суб'єкта кримінального процесу, що виконує функції процесуального керівництва, підтримання публічного обвинувачення, представництва інтересів держави та нагляду за законністю.

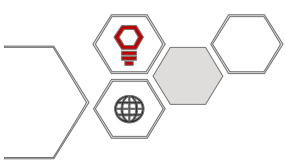
Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку українського кримінального процесу спостерігається тенденція до посилення

гарантій прав учасників кримінального провадження, що тісно пов'язане з функціональною роллю прокуратури. Прокуратура, як державний інститут, виконує критично важливі завдання щодо забезпечення балансу між ефективністю боротьби зі злочинністю та дотриманням прав і свобод людини [12-15]. Це потребує не лише чіткого нормативного закріплення її повноважень, а й належної оцінки їхньої реалізації в практичній площині. Саме тому характеристика ролі прокуратури у кримінальному провадженні набуває виняткової значущості в контексті сучасних правових трансформацій.

Важливо розглянути місце прокуратури в механізмі кримінального провадження. Це включає аналіз її повноважень на різних стадіях: від початку досудового розслідування до підтримання обвинувачення у суді та участі в стадії виконання вироку. Роль прокурора є унікальною, оскільки він поєднує повноваження процесуального керівника, державного обвинувача та, частково, контролюючого суб'єкта. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність не лише дослідження формальної сторони (норм права), а й критичного аналізу їх реалізації.

Наукове осмислення ролі прокуратури в реалізації кримінального провадження є необхідною умовою для вдосконалення правозастосовної практики. В Україні неодноразово здійснювалися реформи прокуратури, проте ключові питання її функціонального призначення залишаються предметом наукових дискусій. Визначення меж повноважень прокурора, критерії ефективності процесуального керівництва та дотримання принципу змагальності викликають численні питання у теорії та практиці. Це зумовлює потребу в комплексному аналізі ролі прокуратури саме як органу, який забезпечує не лише обвинувачення, але й справедливість у кримінальному процесі. Після набуття Україною статусу країни-кандидата в члени Європейського Союзу особливої уваги набувають питання реформування правоохоронних інституцій відповідно до європейських стандартів. Одним із таких вимогливих критеріїв є незалежність прокуратури та прозорість її

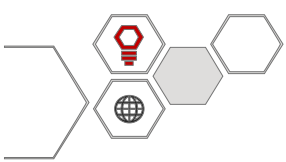
діяльності. Саме тому аналіз ролі цього органу у кримінальному процесі повинен включати порівняльно-правові аспекти з урахуванням досвіду держав ЄС, що забезпечує ґрунт для подальшого реформування інституції прокуратури в Україні (табл.1).

Таблиця 1

Функції прокуратури в системі реалізації кримінального провадження

Функція	Суть	Зміст
Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням	Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням є центральною функцією прокуратури, що забезпечує належне, своєчасне та ефективне проведення досудових слідчих дій. Прокурор у цій ролі не лише наглядає за законністю дій органів досудового розслідування, але й визначає напрям провадження, приймає рішення щодо повідомлення про підозру, дає письмові вказівки слідчим, а в окремих випадках — самостійно проводить слідчі дії	На практиці ефективне процесуальне керівництво дозволяє уникнути зволікань, безпідставного затягування провадження, а також зменшує ризики незаконного притягнення особи до кримінальної відповідальності. Окрім того, прокурор оцінює зібрані докази з точки зору їхньої допустимості, належності та достатності для формування обґрунтованого обвинувачення
Підтримання публічного обвинувачення в суді	Підтримання державного (публічного) обвинувачення в суді є класичною і найпомітнішою функцією прокуратури, яка реалізується в межах судового провадження. Прокурор виступає як представник держави, що зобов'язаний довести обґрунтованість обвинувачення, сформованого в результаті досудового розслідування, перед незалежним судом	Особливістю цієї функції є її відповідальність: прокурор має не лише відстоювати обвинувачення, але й реагувати на появу нових доказів, зобов'язаний відмовитися від підтримки обвинувачення, якщо докази не підтверджують вину особи
Представництво інтересів держави в суді	Прокуратура має окреме повноваження щодо представництва інтересів держави в суді, якщо інші органи не можуть здійснювати такий захист або виявлена загроза суспільним інтересам	Участь прокурора як представника держави в судовому процесі сприяє реальній компенсації збитків, вжиттю заходів до відшкодування шкоди, завданої злочином, і вжиттю заходів забезпечення цивільного позову
Нагляд за дотриманням законів органами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування та тримання осіб під вартою	Прокурор зобов'язаний здійснювати нагляд за дотриманням прав людини під час оперативно-розшукових заходів, слідчих дій, а також при триманні осіб під вартою	У системі кримінального провадження така діяльність прокуратури зміцнює механізм правового захисту, забезпечує гуманізацію правосуддя і сприяє розвитку правової держави

Сформовано автором

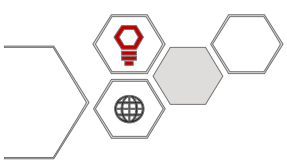
Слід наголосити, що проблема ефективності діяльності прокуратури безпосередньо пов'язана з довірою суспільства до всієї системи правосуддя. Саме прокурор визначає обсяг та якість доказів, формує обвинувачення, ініціює судовий розгляд. Помилки, зловживання або бездіяльність на будь-якому з етапів провадження можуть призвести до порушення прав людини, виправдання винних або необґрунтованого переслідування. Це, в свою чергу, формує суспільне уявлення про неефективність чи навіть упередженість правоохоронної системи. Вивчення ролі прокуратури дозволяє ідентифікувати ключові проблеми та шляхи їх усунення (табл.2).

Таблиця 2

Ключові параметри діяльності прокуратури в системі реалізації кримінального провадження

Параметри	Характеристика
Законність	Уся діяльність прокуратури в межах кримінального провадження має ґрунтуватися виключно на вимогах закону. Законність виступає не лише принципом, але й критерієм оцінки рішень та дій прокурора. Вона забезпечує передбачуваність і сталість правозастосування, обмежує свавільність і є запорукою довіри суспільства до кримінального процесу
Об'єктивність	Прокурор зобов'язаний діяти неупереджено, забезпечуючи збалансовану оцінку всіх зібраних доказів. Його обов'язок полягає не в доведенні винуватості будь-якою ціною, а у встановленні об'єктивної істини у справі. Об'єктивність проявляється як у досудовій, так і в судовій стадії — прокурор має право не підтримувати обвинувачення у випадку відсутності належної доказової бази
Процесуальна ефективність	Ефективність прокурорської діяльності визначається здатністю забезпечити швидке, повне та неупереджене кримінальне провадження з дотриманням усіх законних процедур. Вона вимірюється якістю обвинувачення, кількістю справ, доведених до суду, та рішеннями, що не були скасовані через порушення прав
Дотримання прав і свобод людини	Одним з провідних параметрів прокурорської діяльності є дотримання та захист прав людини у всіх стадіях кримінального процесу. Це включає забезпечення права на захист, права на справедливий суд, захист від катувань чи незаконного тримання під вартою

Сформовано автором

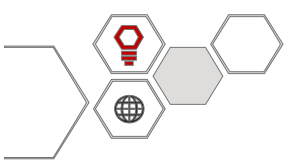

Дослідження ролі прокуратури в системі реалізації кримінального провадження може слугувати теоретичною основою для розробки освітніх програм, тренінгів, методичних рекомендацій для органів прокуратури. Удосконалення якості прокурорської діяльності починається з глибокого розуміння її суті, меж повноважень та етичних стандартів. Науковий аналіз у цій сфері здатен сприяти не лише розвитку науки кримінального процесу, але й підвищенню загального рівня правової культури.

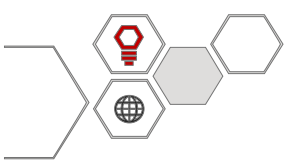
Висновки. Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що характеристика ролі прокуратури в системі реалізації кримінального провадження є ключовою для розуміння загальної ефективності кримінального правосуддя. Це питання має не лише теоретичне, але й практичне значення для розвитку державних інституцій, правозахисної системи та забезпечення правової держави. На тлі викликів, пов'язаних із війною, корупцією, змінами у правовому полі, прокуратура залишається основним гарантом законності в кримінальному процесі. Тому її роль потребує постійного наукового осмислення, критичної оцінки та оптимізації відповідно до вимог сучасного суспільства та правової системи.

Список використаних джерел

1. Федорович Н. Історія становлення та розвитку нормативного регулювання співучасті у злочині зі спеціальним суб'єктом; Вісник Львівського Університету. Серія юридична. - Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2019, N Вип. 68.-С.189- 200
2. Васильєв П. О. Впровадження стандартів доброчесності в діяльність органів прокуратури. Таврійський науковий вісник. Серія: публічне управління та адміністрування. 2024. No 3. С. 17–24.
3. Маслова О. В. Гарантії незалежності прокурора як складова його адміністративно-правового статусу. Правові Новели. 2021. No 13. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2021.13.212>

4. Дудоров О. О. Інститут співучасті у проєкті нового кримінального кодексу України; Юридичний науковий електронний журнал. - Запоріжжя, 2023, N N 3.-С.387- 393
5. Куйбіда А. А. Прокурор як учасник адміністративного судочинства: особливості процесуального статусу. Часопис Київського університету права. 2023. No 3. С. 91–95
6. Абакумова Ю. В. Відповідальність співучасників за кримінальним законодавством України та іноземних держав. Право і Безпека. - Х.:Харк. нац.ун- т внутр. справ, 2012,N N 4.- С.117- 121
7. Криштанович, М., Варцаба, В., Курносенко, Л., Мунко, Г., & Чепець, О. Розвиток публічного управління фінансово-економічною безпекою в сучасних умовах. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 1(48), 2023. 258–267.
8. Європіна Л. Засади прокурорської діяльності: загальна характеристика. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2016. № 3. С. 74–85.
9. Бараненко Д.В. Спеціальний суб'єкт злочину за новим кримінальним законодавством України. Правова держава. - О.:Одес. нац. ун-т, 2002. т.No 5.-С.81- 87
10. Великодний Д. В. Взаємодія органів прокуратури та координаційна діяльність прокуратури як об'єкти адміністративно-правових досліджень. Legal position.2024. No 2. С.73–77
11. Д'ячков Д. С. Принципи організації та діяльності прокуратури в умовах її реформування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Одеса, 2018. 22 с.
12. Криштанович, М., & Силкін, О. Оцінювання стратегічних напрямів реалізації державно-приватного партнерства в царині безпекового розвитку агропромислового сектора. Socio-Economic Relations in the Digital Society, 1(55), 2025, 44-55. <https://doi.org/10.55643/ser.5.55.2025.587>

13. Казарян Е. Початковий етап розслідування умисного вбивства з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2024. Вип. 1 (34). С. 146–162

14. Штангрет А., Силкін О., Шляхетко В. Трудова міграція як зовнішня загроза для кадрової безпеки підприємства. № 10(38), 2024. Наукові інновації та передові технології. С. 190-201. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-10\(38\)-190-201](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-10(38)-190-201)

15. Штангрет А., Силкін О. Безпекові аспекти управління персоналом в умовах гіпердинамічного зовнішнього середовища. № 9(37), 2024. Наукові інновації та передові технології. С. 227-237. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9\(37\)-227-237](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9(37)-227-237)